

*Палумбо Де Виво Інеса Миколаївна,
викладач кафедри образотворчого мистецтва ім. М. Фіголя
Інституту мистецтв Прикарпатського національного
університету ім. В. Стефаніка, здобувач кафедри дизайну
і мистецтвознавства Інституту мистецтв
ПНУ ім. В. Стефаніка*

ВЕСІЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ ГУЦУЛЬЩИНИ У ТВОРЧОСТІ МИТЦЯ-ДОСЛІДНИКА ПРИКАРПАТТЯ М. ВАРЕННІ-СТАРШОГО

Стаття висвітлює творчий і дослідницький доробок заслуженого художника України М. Варенні 70–90-х рр. ХХ ст., присвячений глибокому вивченню весільної обрядовості Гуцульщини та створенню тематичної серії полотен. Проаналізована творча спадщина художника є унікальним творчим та етнографічним джерелом, що має особливу мистецько-документальну цінність для мистецтвознавства, етнографії, краєзнавства та історії України.

Ключові слова: митець-дослідник, Гуцульщина, етнос, весільна обрядовість, гуцульська "вбиря", серія полотен, документальність дійств.

Палумбо Де Виво Інесса Николаевна. Свадебная обрядовость Гуцульщины в творчестве художника-исследователя Прикарпатья Н. Варенни-старшего.

Статья освещает творческое и исследовательское наследие заслуженного художника Украины Н. Варенни 70–90-х гг. ХХ в., посвященное глубокому изучению свадебной обрядности Гуцульщины и созданию тематической серии полотен. Проанализированное творческое наследие художника является уникальным творческим и этнографическим источником, имеет исключительную художественно-документальную ценность для искусствоведения, этнографии, краеведения и истории Украины.

Ключевые слова: художник-исследователь, Гуцульщина, этнос, свадебная обрядовость, гуцульская "вбыря" (гуцульский свадебный наряд), серия полотен, документальность действий.

Inessa Palumbo De Vivo. Hutsul wedding ritual in the work of the artist-researcher Carpathian Sr. M. Varenyya.

The article highlights the research and creative heritage of the Honored Artist of Ukraine N. Varenyya period 70 – 90 the twentieth century. Devoted deep study of Hutsul wedding rituals and create thematic series of paintings. Analyzed the creative legacy of the artist is a unique creative and ethnographic sources, has an exceptional artistic and documentary value to art history, ethnography, local history and the history of Ukraine.

Key words: artist-researcher, Hutsul, ethnicity, wedding ritual, Hutsul "vbyrya" (wedding dress), series of paintings, the documentary action.

Серія робіт станкового живопису 70-х – 90-х рр. ХХ ст. заслуженого художника України Миколи Варенні, присвячених весільній обрядовості Гуцульщини, є унікальним надбанням українського образотворчого мистецтва, етнографії та історії. У світлі відродження національного духу і традицій українства, дана історико-документальна серія робіт М. Варенні донині не дослідже-

на цілісно: не визначений поетапний зв'язок картин між собою, їх змістовність і значущість.

Досліджень та публікації серії картин М.Р. Варенні, присвяченої весільній обрядовості Гуцульщини, не існує. Однак для написання статті важливими були матеріали з історії та етнографії: "Етнографічні групи Українців" [5], "Звичаї та обряди населення Прикарпаття" О. Бігус [2], "Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи" [7], "Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник" [9] та ін.

Мета статті полягає у виявленні і розкритті дослідницько-етнографічних засад творчості М. Варенні на основі створеної ним серії полотен, присвячених весільній обрядовості Гуцульщини, а також у дослідженні даного мистецького доробку майстра з метою визначення його унікальності в історії українського мистецтва.

Для розуміння важливості творів М. Варенні, присвячених весільній обрядовості, варто акцентувати основні моменти стосовно розвитку культури Гуцульщини. Зародження на перехресті різних культур та етнокультурних угруповань такого українського етносу Карпатського регіону, як гуцули, спричиняється особливостями історичної долі народу: тривалою ізоляцією або регенерацією давнього етноплемінного утворення, що має свою етногенетичну природу, історію формування та культурний образ. "Гуцули як етнографічна група формувалися на ґрунті східнослов'янської культури – спільної для населення Київської Русі – і зберегли її основу в умовах тривалої ізоляції" [5]. Походження гуцулів остаточно не з'ясоване, хоча існує ряд досить ґрунтовних гіпотез. Усі вони в основному сформувалися у ХІХ ст., в період національно-культурного відродження України. У монографії "Гуцульщина" (1982) група авторів, в тому числі професор Прикарпатського університету В. Грабовецький, дійшли висновку, що гуцули могли бути предками слов'янських племен і білих хорватів, які заселяли Гуцульщину. Саме вони, за даними літописця Нестора, могли брати участь у поході Київського князя Олега 907 р. на Візантію, а потім Володимир Великий ходив на хорватів походом 993 р., оскільки, як племінний союз, намагалися відновити свою незалежність [8]. Згідно теорії В. Кобилянського, "походження гуцулів від давньослов'янського племені уличів, або улусів. ...Ця теорія вдало вписується у перебіг історичних подій у південній частині Карпат, а головне – підтверджується археологічними та етнографічними даними про культуру – тотожну і для гуцулів Карпат" [5]. Зв'язок гуцулів із предками слов'янських племен засвідчує також походження їх етнічної весільної термінології: "боярин", "княгиня", "князь" [1]. Саме в гуцулів виник надзвичайно мальовничий одяг, зокрема весільний, що найбільшою мірою зберіг прадавні компоненти (гачі, череси, крисані, кептарі). Прадавня, ще язичницька основа збережена гуцулами і в духовній культурі, зокрема в обрядах та ритуалах – відсікання коси – у весільній обрядовості. За багатьма показниками весільна обрядовість гуцулів має самобутню етнічну специфіку, відмінну від української обрядовості в цілому.

Справжнім театралізованим дійством спокон віків було гуцульське весілля. "Утворенню сім'ї українці завжди надавали великого значення. Відповідно до

цього формувалася весільна обрядовість – справжня народна драма, що включала ігрові дії, танці, співи, музику" [9, 170]. Навіть сьогодні гуцули дотримуються своїх традицій. Вони й досі вдягаються у національний одяг, прикрашають своїх коней [2]. Однак у нинішній час пошиття гуцульської весільної "вбирі" дещо спрощене із застосуванням новітніх технологій, гості все більше одягаються у сучасний святковий одяг, термін проведення весільного обряду подекуди скоротився, а як засіб пересування весільної процесії, одразу за молодими та старостами на конях, тепер використовується ряд прикрашених автомобілів. Звісно, таке контрастне видовище вносить візуальний розрив у сприйняття цілісності архаїчного обряду, що колись складався з 22 дійств (за В. Шухевичем) [3].

У 70-ті рр. ХХ ст. основними матеріалами для одягу гуцулів були домоткане вовняне сукно, овече хутро та саморобна шкіра. Компоненти ж традиційного вбрання, зокрема святкового і обрядового, відзначалися багатою орнаментацією, прикрасами, вишивкою, аплікацією, тисненням на шкірі, металічними виробами. Весільний гуцульський одяг вражав мальовничістю, колоритністю і мистецьким смаком.

М. Варення присвятив 48 років свого творчого життя (1952–2000) глибокому дослідженню етнографії Гуцульщини, культури, традицій, обрядів, народного мистецтва та побуту горян. З них, впродовж 25 років (1971–1996), ретельно вивчав і відтворював у своїх полотнах гуцульську весільну обрядовість. Митець-дослідник у 1952–1961 рр. жив і працював у Косові, що надало йому можливість занурення у мальовничу природу Карпат, дивовижну атмосферу самотності творчого краю, тісного спілкування з гуцулами, пізнання їх ментальності, обрядів, традицій. З 1970 р. М. Варення переходить до нового етапу дослідження гуцульського життя у с. Кривопілля, Верховинського району, яке в подальшому стало творчою базою художника на довгі роки.

Неповторна у власній самотності й красі серія живописних творів М. Варенні – "Наречена" (1971), "Наречений" (1971), "Святкова Верховина" (1972), "Весілля у Кривопіллі" (1982), "Весілля взимку" (1992), "На весіллі" (1994), "Через новий поріг" (1996) – відтворила і зберегла в історії мистецтва України блискучі моменти старовинної весільної обрядовості Гуцульщини, оповитої надзвичайною красою етнічного мистецтва горян. Митець кілька разів був запрошений на гуцульські весілля у Кривопіллі та у Верховині, феєричний світ яких вразив і полонив його. З 1971 р. М. Варення розпочав глибоке дослідження весільної обрядовості Гуцульщини: сценарію весілля та весільного одягу горян, музичних інструментів, грайливих образів "троїстих музик" та статичності трембітарів, специфіки сідлання та прикрашення коней, значущості весільних короваїв та багато ін. Ці елементи, що у сукупності представили собою розкішне театралізоване явище, феномен якого був і на сьогодні є унікальним в Україні. "Мені не вистачає однієї руки, щоб так швидко вхопити і відтворити увесь калейдоскоп красот гуцульського весілля", – говорив М. Варення.

Створенню весільних портретів та жанрових полотен майстра передувала величезна підготовча робота: незліченна кількість натурних начерків, замальовок, ескізів, з їх поетапним композиційним групуванням та постійним вдосконаленням; настінні розробки картонів, у відповідності із запланованим розміром май-

бутніх картин, виконаних у вуглі. Час денного світла митець використовував для зображень у кольорі, вечірній – у графіці.

Результатом потужної праці митця-дослідника стала народжена пензлем М. Варенні високо творча і, водночас, документально ілюстрована оповідь різних етапів гуцульського весільного феномену та казкової краси його головних персонажів. "Просили наші батьки, і ми вас просимо прийти до нас на весілля..." – такими словами й дотепер запрошують розділити свою радість наречені Гуцульщини. Зазвичай гуцульське весілля тривало продовж 4–5 днів. У перший день, у четвер до полудня, проводилося дійство "Пошиття чільця та вінків" для наречених. У той самий день по обіді дружби, яких обрав наречений, вирушали в гори на пошуки весільного "деревця". Оздоблене "деревце" вкладали у калачі й ставили на стіл, біля якого сідали наречені. Його поява на столі означала початок веселощів. "Деревце" символізувало Дерево життя (цей звичай дуже старий, йому понад 500 років).

На другий день, у п'ятницю, проводилося дійство "Заченання", під час якого зранку наречених вдягали у святкове передвесільне вбрання. Весілля вважалося розпочатим після того, як батьки поклали своїм дітям вінки на голову. "...Тобі би вже газдувати, Бога просити, з своєв суженов щире на світі жити. До трох раз, коло стола би тобі чьис обходити". По тих словах кладуть шапку чи кресаню з вінком парубкови (а вінок дівці) на голову, і з тої хвилі легінь вже кньизь-молодий, а єго сужена кньигинь-молода" [3, 28]. Тричі обійшли молоді довкола столу і разом затанцювали перший танець-гуцулку, тримаючи в руках прикрашене весільне деревце. Наступним важливим етапом була "Зустріч весільних гостей", яка на Гуцульщині проводилася в присутності капели "троїстих музик", під час якої на подвір'ї будинку батьки молодих разом з молодими, друзками і дружбами урочисто зустрічали усіх весільних гостей. Керував цим найнятий досвідчений розпорядник весілля. Потім усіх гостей запрошували до накритих весільних столів у супроводі веселої гуцульської музики та обрядових весільних пісень. Того ж дня наречені йшли до будинку сільської ради, щоб узяти шлюб і одержати новий статус молодого подружжя. Їх супроводжували батьки, дружби, дружки і весільні батьки.

Третього дня, у суботу, відбувався основний обряд гуцульського весілля – вінчання у сільській церкві, що супроводжувався великою кількістю обов'язкових дійств.

"Виріжінє" до шлюбу починалося одяганням "кнегині-молодої" в гуцульську "вбирю", що означало повний шлюбний комплект одягу, взуття і прикрас. Ритуал проводився близько чотирьох годин. Спеціально запрошеній для цього жінці-майстрині допомагали мати нареченої і дружки. Споглядати процес було дозволено тільки жінкам та дівчатам. Тож, про єдиний ритуал, який М. Варення не міг побачити, художник дізнався виключно з розповідей.

Весільний одяг "кнегині" вирізнявся надзвичайною красою. Довгу вишиту сорочку та дві вовняні запаски з блискучою люриксовою ниткою міцно затягували на талії попружкою (широким тканим поясом), а по заплатах нав'язували п'ять великих хусток з френзлями. На ноги дівчині вдівали тузінки (орнаментовані підколінки з тонкої вовни) і постолы (шкіряне стягнуте взуття з піднятими

носками). Вбирання голови "кнегині" починалося із тугого заплетення двох кіс, які обплітали "поплітками" (пасмами червоної вовни) і викладали з них красивий віночок. Головною прикрасою весільної зачіски було "чільце" (корона), з рядами торочок рухомих підвісок: квітками, зірочками, ромбиками, а в нижньому ряді, над очима, – малесенькими дзвіночками.

"Чільце" має свою стародавню історію походження. Традиція його використання, як елемента весільного вбрання, корінням сягає часів Візантії у період княжої доби в Україні. Це була діадема з березової кори, обшита дорогою тканиною, а зверху покрита золотою або срібною платівкою, під якою внизу підвішувались декоративні бляшки або намистини. ...Крім гуцулів, чільце ще зберегли серби та інші балканські слов'яни" [4]. Гуцульське "чільце" як залишок чарівної староукраїнської оздоби збереглося в побуті до сьогодні. Майстриня прив'язувала його дванадцятьма "волочками" (стрічками), кінці яких випускала по всій спині. У них вплітала "висячки" – китиці. Зверху викладала "пасочки" – яскраві смужки, вишиті бісером. Наступними були нагрудні прикраси – червоне коралове намисто і пацьорки дзвінкого зеленого кольору. Останнім етапом "виріжінє" було надягання "кептаря" (безрукавки з нестриженої овечої шкіри), прикрашеного шиттям, каплями (латунними фігурками, що пронизують шкіру), сап'янами, різнокольоровими гудзиками, а також вишитої "перемітки" (білого шовкового шалика), яким покривалися плечі "кнегині".

У 1971 р. М. Варення створив портрет гуцульської нареченої. Але, на превеликий жаль, місце знаходження портрету невідоме.

Оскільки чоловіки не допускалися до процесу "вбирі" нареченої, у цей самий час митець-дослідник М. Варення мав чудову можливість спостерігати, як вбирали "кнезя-молодого". А який красень після "вбирі" чекав на свою "кнегиню", майстер пензля детально відтворив у портреті "Наречений" (1971).

Згідно прадавньої весільної традиції, на "князі" була довга сорочка з домотканого полотна, вишита "хрестиком" по всіх швах, клинах, пасах, на манжетах та з широкою вишивкою на рукавах і грудях. Гуцульські холошні – сукняні штани з тонкої овечої вовни вишневого кольору – теж були вишиті вручну внизу і по швах. Сорочка була міцно затягнута чересом – широким шкіряним ремнем на шість пряжок, оздобленим витисненням на шкірі, ланцюжками з міді, гудзиками місцевої роботи (ціточками), плетінкою із кольорової шкіряної тасьми. З правого боку були прикріплені рекітьязь – гаманець для грошей, кресало і протичка для люльки. З лівого – складний ніж і металевий топірець. На сорочку був надягнутий кептар, кожушок без рукавів, нашитий кольоровим саф'яном із мідними мосяжними каплями й гудзиками, прикрашений кольоровою волічкою. Зверху на кептар надівалася на широкому ремені, з правого плеча на ліве стегно "тобівка" – шкіряна сумка, пишно декорована каплями і гудзиками. На голові – чорна кресаня з вінком, трісунками і павиним пір'ям. На кептарі – сердак, старовинний короткий гуцульський одяг з червоного домотканого валяного сукна, оздоблений шнурами з кольорових вовняних ниток, був накинутий на одне плече (на даному портреті кептар не зображено). Ноги у вовняних "капчурах" (підколінках), обплетених кольоровою волічкою, взуті у "постоли" – шкіряне стягнуте взуття з гострою і задертою догори носовою частиною, прив'язані "волоками".

Наступним дійством після "виріжене" були "виводини і прощі", коли дружки виводять "кнегиню" до гостей, де головним спостерігачем є "кнезь". Молода з дружками віталися з усіма присутніми, а потім звивали прощальне дівоче коло. Під дзвін цимбал та гру троїстих музик шалений вихор закручував дівчат у танці "Гуцулка", що означав прощання молодої з дівочим життям. Після благословення наречених батьками, під сигнали трембіт весільна процесія рушала до церкви для проведення обряду вінчання, як основного сакрального дійства.

Особливу увагу у відтворенні гуцульської весільної обрядовості М. Варення приділив урочистому дійству повернення наречених із церкви та зустрічі їх на подвір'ї хати. Найвідоміша картина майстра "Святкова Верховина" з циклу гуцульських весіль є велике за розміром полотно, "завдяки яскравому, дзвінкому колориту переконливо передає радісну, святкову атмосферу сучасного гуцульського весілля" [6, 12]. На передньому плані просувається весільна процесія. Молода пара разом зі старостами верхи на конях заїжджають до подвір'я; усі одягнені у барвисті національні весільні строї. Наречених зустрічають мати і батько, тримаючи на рушнику хліб і сіль. На обличчях батків – радість і хвилювання. На дальньому плані типове тріо гуцульських музик: скрипаль, цимбаліст і барабанщик, яких часто можна зустріти на гуцульських народних святах. За ними – численні глядачі і гості, які прийшли привітати молодят. За композиційним вирішенням твір – динамічний, емоційний. Колона вершників утворює своєрідний ритмічний вихор, який задає рух усій композиції. Картина багатопланова, з рядами персонажів, де кожен план чітко проглядається. М.Р. Варення зумів переконливо передати радісну, святкову атмосферу гуцульського весілля у Верховині, використовуючи яскравий, дзвінкий колорит. Твір "Святкова Верховина" 1973 року отримав нагороду Академії мистецтв.

Урочиста зустріч молодих на подвір'ї хати починалася з того, що дружки і батьки знімали "молодого-кнезя" і "молоду-кнегиню" з коней, ставали в один гурт із весільним деревцем у центрі. Молодих поздоровляли з вінчанням батьки, тричі обходили навколо них. За цим слідувало "Обсипання молодих" зернами пшениці.

Наступним було привітання молодих гостями, що постійно надходили, та вручанням цінних подарунків. Один з таких епізодів відображено у творі М. Варенні "На весіллі", коли гості (чоловік і дружина) вітають молоду. Художник навмисне повернув гостей спиною до глядача, щоб цим привернути всю увагу до образу "кнегині". Центр композиції підсилює головний елемент її "вбирі" – чільце, вишите золотими лелітками, що сяє на сонці. Насичений жовтий колір надає твору обрядової величності.

Після цього проводилося одне з найважливіших дійств весільного обряду – введення молодого подружжя до хати, що найбільшою увагою акцентувалося на "кнегині" як нового члена сім'ї – невістки, молодої господині та матері майбутніх дітей. "Свекор виходить на зустріч з фляшкою напитку, чествує усіх, ...ломить колач, мачає его у меду і передає куснями на закуску усім, причім вінчує так: "Шобисте були,, такі чесні та величні у Бога, йик цес колач, а жите шоби вам було таке солодке, йик цес мід"" [3, 71]. Цей хвилюючий момент вступу у нове сімейне життя М. Варення зафіксував у своєму полотні "Через новий поріг" (1996).

Після застілля та обряду "Викуп" виконувався подружній палкий танок, під супровід троїстих музик, що називався "Танок для кнезів", як повноправний акт чуттєвого злиття двох сердець. Символічним вінчанням такого злиття сердець стала картина М. Варенні "Весілля у Кривопіллі". Центром композиції є молодята у традиційному весільному одязі, що тримаються за руки і ніжно дивляться одне на одного; їх оточують святково одягнуті дівчата і хлопці. Чиста, дзвінка кольорова гама передає радісний настрій. Твір виконаний широкими мазками, що створює враження мерехтливості, прозорості композиції. Наприкінці застілля проводилася "Повниця", що мала на меті обдарування молодих грошима. Заклучний етап гуцульського весілля – "Завивання молодої", під час якого з молодої знімали "чільце", а з молодого "кресаню" з вінком. Найбільш кардинальним у своїй архаїчності дійством, в сенсі розриву молодої з її безтурботним дівочим життям, було відтинання кіс – тільки після цього "кнезь" завивав свою "кнегиню" хустиною.

З першими півнями молоду пару проводили "на спанне". Дружби їх роззули, аби дістати з постолів спеціально сховані туди гроші – то була їхня винагорода за "служіння". На цьому весілля вважалося завершеним.

Як дослідник Гуцульщини, М. Варення всебічно вивчав життя її етносу, уважно спостерігав весільну обрядовість в різні пори року. Навіть суворою зимовий клімат карпатських гір не завадив митцю поїхати далеко в гори задля вивчення і порівняння зміни атмосфери і природної кольорової гами дивовижного гуцульського весілля. У 1992 р. М. Варення створив останнє з даного циклу полотно "Весілля взимку", якому характерна прохолодна гама сріблясто-блакитних кольорів з гармонійним поєднанням теплих відтінків весільного гуцульського вбрання.

Таким чином, у творчості М. Варенні, як вартісній складовій українського малярства ХХ ст., відобразилася певна історико-етнографічна концепція. Перебуваючи у загальному руслі мистецьких процесів, вона становить абсолютно своєрідне явище, як за високою професійною і самотньою манерою виконання, так і за тематичними, етно-дослідницькими спрямуваннями митця. Серія полотен М. Варенні весільно-обрядової тематики Гуцульщини є унікальним явищем в українському мистецтві і культурі, що має велике історико-документальне значення та мистецьку вартість. Тематична спрямованість творчої спадщини обумовлена її глибокою національною змістовністю і громадянською значимістю, що вирізняє творчу особистість художника серед його сучасників. Митець і дослідник Гуцульщини М. Варення зробив вагомий внесок в мистецтво своєї доби, цінність якого із плином часу стає все більш наочною і незаперечною.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sum.in.ua
2. Бігус О.О. Звичаї та обряди населення Прикарпаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/...26/3.pdf
3. Гуцульщина. В.О. Шухевич: Репринтне вид. 1899 р. – Верховина : [б.в.], 1997. – 350 с.
4. Дівочі вінки – Вишивка – Літературне краєзнавство: Каталог [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mirvol.at.ua/publ/44-1-0-532

5. Етнографічні групи Українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.interklasa.pl/portal/.../r_mowa/.../etnografia.htm
6. Івано-Франківський художній музей: Альбом / Авт.-упор. М.М. Якібчук. – К. : Мистецтво, 1989. – 128 с. – (Скарби музеїв України).
7. Історико-етнографічні райони України та етнографічні групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ebk.net.ua/Book/history/makarчук/502.htm
8. Про походження назви “гуцул” та “Туцульщина” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rbdut.at.ua/index/pro_pokhodzhennja_nazvi_gucul
9. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / Гол. ред. А.П. Пономарьов. – К. : Либідь, 1993. – 256 с.

УДК 746.3(477)

Варивончик Анастасія Віталіївна,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри образотворчого мистецтва
Київського університету ім. Б. Грінченка

УКРАЇНСЬКІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ВИШИВАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Стаття присвячена малодослідженій у вітчизняній науці проблемі, пов'язаній з функціонуванням традиційних народних мистецтв як промислів. Зазначається, що українська вишивка була невід'ємною частиною народної творчості, а згодом і промисловості. Проаналізовано стан вишивального промислу на території України наприкінці XIX – у першій половині XX століття (Київщина, Полтавщина, Чернігівщина, Черкащина, Вінниччина, Харківщина, Буковина, Прикарпаття).

Ключові слова: артіль, мистецтво, художня вишивка, промисел, промисловість.

Варивончик Анастасія Віталіївна. Украинские художественные промыслы вышивального направления.

Статья посвящена малоизученной проблеме в отечественной науке, связанной с функционированием традиционных народных искусств как промыслов. Отмечается, что украинская вышивка была неотъемлемой частью народного творчества, а впоследствии и промышленности. Проанализировано состояние вышивального промысла на территории Украины в конце XIX – первой половине XX века (Киевщина, Полтавщина, Черниговщина, Черкащина, Винниччина, Харьковщина, Буковина, Прикарпатье).

Ключевые слова: артель, искусство, художественная вышивка, промысел, промышленность.

Anastasia Varivonchik. Crafts and embroidery areas in Ukraine.

The article is devoted to the little-known art problem in the national science-related traditional folk arts as crafts. It is noted that the Ukrainian embroidery was not negative part of the Ukrainian creativity, and subsequently industry. Examines the state of embroidery craft on the territory of Ukraine in the end XIX - first half of the twentieth century. Namely such areas as: Kiev, Poltava, Chernihiv, Cherkasy, Vinnytsia, Kharkiv, Ukraine, Carpathian.

Key words: artel, art, artistic embroidery, craft and industry.